



Socialt hållbarhetsprogram 2018–2023

För Gävle kommunkoncern, civilsamhället
och invånarna

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
2 Socialt hållbarhetsprogram.....	11
Trygghet	11
Jämställda och jämlika villkor	16
Delaktighet och inflytande	20
Icke-diskriminering	25
3 Definitioner och beskrivning av begrepp	27
4 Bilaga med nulägesbeskrivning Gävle kommun 2018	29
Indikatorer för målområde Trygghet.....	30
Indikatorer till målområde ” Jämställda och jämlika villkor	36
Indikatorer till målområde ”Delaktighet och inflytande”	43
Indikatorer till målområde ” Ickediskriminering”	47

1 Inledning

Gävle kommun växer avseende invånarantal och nådde under 2017 över 100 000 invånare. Prognosen tyder på ytterligare tillväxt vilket skapar en stad och kommun i ständig förändring. Det nya stadslandskapet växer fram och formas av olikheter i inkomst, etnicitet, genus, relationer, utbildning och yrkessammansättning. Nya livsstilar och kulturella preferenser omformar och formas av människor som ger platser olika karaktärer. Gävle kommun vill skapa en hållbar tillväxt med de mänskliga rättigheterna som grund och en framtida kommun där medborgarna upplever god, jämlik och jämställd hälsa och välfärd som ständigt förbättras. En kommun där människor vill bo, leva och utvecklas.

Efter beslut i kommunstyrelsen i augusti 2015 tar Gävle kommun ett samlat grepp gällande arbetet med social hållbarhet. Detta för att utveckla och systematisera arbetet samt för att tydligare integrera säkerställandet av mänskliga rättigheter.

Syftet är att skapa en helhetssyn och en politisk viljeinriktning, för att på ett tydligt sätt styra arbetet i en riktning som lever upp till de åtaganden som finns i lagar och konventioner. Syftet är även att bygga ett långsiktigt och dynamiskt samhälle, där vi strävar efter att det goda livet uppfylls för alla.

Vad är socialt hållbarhetsprogram?

Socialt hållbarhetsprogram för Gävle kommun har tagits fram för att säkerställa att vi, inom kommunkoncernen, arbetar tillsammans för en hållbar framtid för alla som bor och vistas i Gävle kommun idag och i framtiden. I ett hållbart samhälle betalar var tid och generation sin välfärd och skjuter inte upp problem till framtida generationer, varken ekonomiska, sociala eller ekologiska. Barn och unga beaktas därför särskilt i programmet.

Ett socialt hållbart Gävle är jämställt, jämlikt, där alla människor får sina rättigheter respekterade. Oavsett behov och förutsättningar ges lika möjligheter till en livsmiljö där alla kan utvecklas, tillgodogöra sig kunskap, ha en god hälsa samt vara delaktig i samhällsutvecklingen. Det förutsätter tillit, respekt för mångfalden och alla människors lika värde. Ett aktivt arbete med social hållbarhet skapar ett samhälle som är tryggt, förändringsbenäget, tål påfrestningar och där ingen person missgynnas strukturellt.

Så här läser du programmet

Inledning

I inledningen finns beskrivande text om hållbar utveckling, begreppet social hållbarhet och hur det förhåller sig till andra perspektiv såsom mänskliga rättigheter och de globala målen i agenda 2030.

Målområden

Programmet är därefter indelat i fyra områden:

- Trygghet
- Jämställda och jämlika villkor
- Delaktighet och inflytande

- Icke-diskriminering

Dessa fyra områden är framtagna utifrån de tidigare programmen och handlingsplanernas gemensamma målområden och sätter en ram för arbetet med social hållbarhet. Utifrån kommunens befintliga arbete inom social hållbarhet och dess nuläge, agenda 2030, nationell lagstiftning och Sveriges åtaganden för mänskliga rättigheter har de olika programmålen och dess delmål formulerats. De olika områdena tangerar, påverkar och berikar varandra. Målen ska verka inkluderande och berör samtliga målgrupper i samhället. Barn och unga nämns i programmet som utpekad grupp utifrån betydelsen av tidiga och förebyggande insatser i livet för att skapa ett socialt hållbart samhälle.

Under dessa fyra områden finns program mål med tillhörande delmål. Programmålen är det tillstånd vi vill nå och delmålen är vägen dit. Program mål och delmål nås genom genomförande av programmet tillsammans med aktiviteter. Till delmålen finns framgångsfaktorer beskrivna som är centrala för att nå målet.

Då programmet sträcker sig över flera år så kommer det utarbetas aktivitetsplaner som möter behovet av flexibilitet i insatser och som sträcker över kortare tid än programmet.

Dessa aktivitetsplaner utformas om:

- Behov finns av samordning mellan förvaltningar, bolag eller andra aktörer som exempelvis statliga myndigheter
- Särskilda nationella satsningar, ny lagstiftning och riktlinjer
- Uppdrag kommer från kommunstyrelsen/ kommunfullmäktige

Definitioner och beskrivning av begrepp

Socialt hållbarhetsprogram omfattar flera områden och perspektiv där en allmänt vedertagen definition saknas av centrala begrepp som används. Vissa termer och begrepp behöver därför beskrivas för ett tydliggörande av programmet och dess innehåll.

Bilagor med nulägesbeskrivning

Nulägesbeskrivning med analys och trender finns i bilagorna längst bak i programmet. Utifrån detta nuläge är program mål, delmål och framgångsfaktorer identifierade som prioriterade områden att utveckla. Där går det också att utläsa indikatorer som kommer följas i stratsys och som kontrollindikatorer.

Vem vänder sig detta program till?

Detta program vänder sig till tjänstepersoner och förtroendevalda i Gävle kommunkoncern med dess förvaltningar och bolag. Programmet ska styra arbetet med social hållbarhet i Gävle kommunkoncern. För ett framgångsrikt arbete med sociala hållbarhetsfrågor behövs tydlig strategisk samverkan mellan förvaltningar och bolag.

Social hållbarhet är komplext och kräver samverkan mellan aktörer nationellt, regionalt och lokalt för att möta de gemensamma utmaningarna som samhällsutvecklingen medför. Även

samverkan mellan den offentliga sektorn och civilsamhället, näringslivet och forskarsamhället är av yttersta vikt.

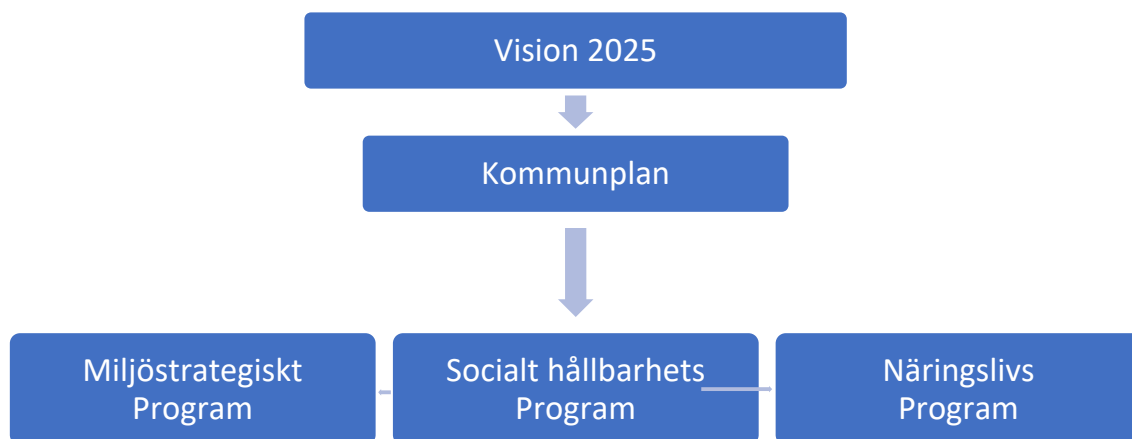
Programmet är styrande för Gävle kommunkoncerns organisation men syftar till att skapa ett socialt hållbart Gävle, för både invånare och civilsamhälle.

Programmet tas även fram i en lättläst populärversion för kommuninvånare och andra intresserade som inte önskar lika detaljerad information.

Socialt hållbarhetsprogram och andra styrdokument

I Gävle kommun finns det andra styrdokument som styr och påverkar socialt hållbarhetsprogram. Gävle kommuns Vision 2025 och kommunplanen har en övergripande roll för kommunens styrning. Men även andra strategiska program angränsar och samverkar med det sociala hållbarhetsprogrammet. Det miljöstrategiska programmet och näringslivsprogrammet är två program som ligger på samma strategiska nivå som det sociala hållbarhetsprogrammet och som alla bidrar till ett hållbart Gävle.

I socialt hållbarhetsprogram kommer från och med 2018 följande program att integreras; folkhälso-, tillgänglighets-, barn och ungdoms-, drogpolitiskt- samt nationellt minoritetsstrategiskt program. Även handlingsplan för integration och jämställdhetsplanen integreras in i programmet. Genom att skapa *ett* gemensamt program som ersätter de tidigare programmen och handlingsplanerna finns möjlighet att minska totala antalet mål men även att målen ska ge god effekt, gynna flera målgrupper och ange en gemensam riktning för det arbete som har inverkan på den sociala hållbarheten.

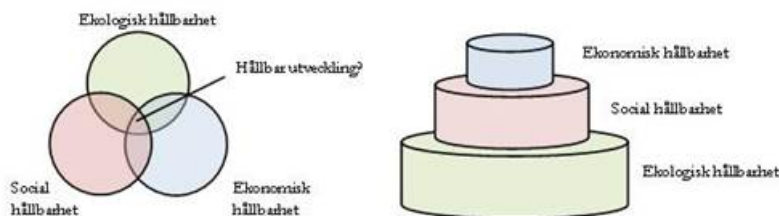


Hållbar utveckling

Att sträva mot en hållbar utveckling innebär att peka ut en önskvärd samhällsutveckling. Den mest kända definitionen har sitt ursprung i rapporten "Vår gemensamma framtid" som Brundtlandkommissionen¹ 1987 tog fram på uppdrag av FN. I rapporten definieras hållbar utveckling som "En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att

¹ Formellt kallad Världskommissionen för miljö och utveckling

äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov". Rapporten betonade att hållbar utveckling innefattar såväl den ekologiska, sociala som ekonomiska dimensionen av hållbarhet, som alla är tätt sammankopplade och måste förstås i ett sammanhang.



Två modeller av hållbar utveckling, KTH

Det finns flera definitioner på *ekonomisk hållbarhet*. Skillnaderna mellan de två nedan nämnda definitionerna har sin grund i att man använt olika hållbarhetsmodeller som utgångspunkt. I den första av dessa två definitioner förstås ekonomisk hållbarhet som en ekonomisk utveckling som inte medför negativa konsekvenser för den ekologiska eller sociala hållbarheten. En ökning av ekonomiskt kapital får alltså inte ske på bekostnad av en minskning i naturkapital eller socialt kapital.

I den andra definitionen likställs ekonomisk hållbarhet med ekonomisk tillväxt, vilken anses vara hållbar så länge den totala mängden kapital ökar. Ett ökat ekonomiskt kapital kan därmed tillåtas att ske på bekostnad av en minskning av andra tillgångar i form av naturresurser, ekosystemtjänster eller välfärd.

Slutligen finns det även de som avstår från att använda ekonomisk hållbarhet som begrepp för att istället prata om ekonomin som ett verktyg där dess strukturer och institutioner antingen främjar eller hämmar en hållbar utveckling. Vilken av dessa definitioner som bör råda är en värderingsfråga bland forskare och där är man fortfarande inte helt överens².

Med ett ekonomiskt hållbart Gävle avser Gävle kommun att befolkningsutvecklingen är i balans avseende ålders- och könsfördelning, förändringstakt och att alla medborgare har möjlighet att försörja sig.

Med ett ekologiskt hållbart Gävle avser Gävle kommun att alla medborgare har insikten om att naturen har ett skyddsvärde och att vår rätt att förändra och bruka den är förenad med ett ansvar att förvalta den väl. Det innebär att alla arbetar aktivt för att minska användningen av icke-förnyelsebara naturresurser och förebygga föroreningar, kontinuerligt minska energianvändningen och öka andelen förnybar energi, bevara den biologiska mångfalden, bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga. Det miljöstrategiska program som är framtaget för Gävle kommun beaktar och driver dessa frågor.

I Gävle kommuns grundsyn för hållbarhet³ beskrivs hur dessa dimensioner hänger samman. Den sociala dimensionen uttrycker målet om det goda livet för alla, för vilket den ekonomiska dimensionen är medlen och den ekologiska utgör ramen för målet och medlet.

² Källa KTH (förtydligas)

³ Dnr 13KS38



Beskrivning av hur den sociala (röd), ekonomiska (blå) och ekologiska (grön) dimensionerna av hållbarhet hänger samman.

Social hållbarhet

Folkhälsomyndigheten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har inom ramarna för Mötesplats social hållbarhet⁴ utarbetat en beskrivning av social hållbarhet som Gävle kommuns definition utgår ifrån:

Ett socialt hållbart Gävle är resiliert, men samtidigt förändringsbenäget och ett samhälle där människor har ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Det är ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen⁵.

Viktiga grundpelare för social hållbarhet är demokrati, delaktighet, trygghet, tillgänglighet, jämlikhet, jämställdhet, folkhälsa samt respekt för mångfald och mänskliga rättigheter.

Genom programmets utformning och dess målområden tas ett samlat grepp runt de mål och områden som är gemensamma i de tidigare programmen och handlingsplanerna.

Mötesplats Social hållbarhet En förutsättning för social hållbarhet är att det råder en samsyn kring vad ett välfärdssamhälle ska erbjuda⁶. I ett sådant samhälle karakteriseras välfärdstjänsterna av att:

⁴ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/motesplats-social-hallbarhet/>

⁵ Mötesplats Social hållbarhet

⁶ Mötesplats Social hållbarhet

- tillgodose alla människors grundläggande behov och att de mänskliga rättigheterna säkerställs i praktiken.
- bidra till att alla människor är inkluderade.
- vara generella, men särskilt beakta de grupper som har störst behov av insatser.

Agenda 2030

I september 2015 antog världens ledare, genom FN, 17 globala mål för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. De globala målen ersätter de tidigare milleniemalet och ska vara vägledande i det globala, nationella, regionala och lokala arbetet med hållbarhetsfrågor.

De 17 målen som ska nås till 2030 är ingen fattigdom, ingen hunger, hälsa och välbefinnande, god utbildning för alla, jämställdhet, rent vatten och sanitet, hållbar energi för alla, anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, hållbar industri, innovationer och infrastruktur, minska ojämlikhet, hållbara städer och samhällen, hållbar konsumtion och produktion, bekämpa klimatförändringen, hav och marina resurser, ekosystem och biologisk mångfald, fredliga och inkluderande samhällen och genomförande och globalt partnerskap⁷. Syftet med de globala målen är att till 2030; utrota extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen samt lösa klimatkrisen. Det sociala hållbarhetsprogrammet har sin ansats i Agenda 2030 och bidrar tillsammans med det miljöstrategiska programmet till att nå de nationella och globala målen.



De globala utvecklingsmålen är övergripande på en nivå där kommuner behöver bryta ner målen till en hanterbar nivå för att kunna arbeta med dem och kommunerna har därmed en viktig roll för att de nationella och globala utvecklingsmålen ska kunna nås.

⁷ Regeringen.se

Social hållbarhet och mänskliga rättigheter

Socialt hållbarhetsprogram för Gävle kommun innefattar även arbetet med de mänskliga rättigheterna. De mänskliga rättigheterna handlar om att staterna har kommit överens om vilka regler som ska gälla för att garantera den enskilda människan ett människovärdigt liv.

Rättigheterna talar om vilka skyldigheter – vad som ska göras och vad som inte får göras – som den offentliga sektorn har gentemot individen. Hela den offentliga förvaltningen har ett ansvar för att de mänskliga rättigheterna respekteras, skyddas och tillgodoses.

Hållbarhetsarbetet har utvecklats så att den sociala dimensionen idag spelar en mer framträdande roll än tidigare och de mänskliga rättigheterna kan bidra till att klargöra och precisera det sociala hållbarhetsperspektivet. Social hållbarhet har flera likheter med mänskliga rättigheter; trygghet, arbete, utbildning, hälsa och delaktighet berör centrala dimensioner av mänskliga rättigheter och social hållbarhet.

Förhållandet mellan social hållbarhet och mänskliga rättigheter är komplext, men det är av vikt att arbeta med mänskliga rättigheter i nära koppling till hållbarhet eftersom kommunen redan antagit hållbarhet som överordnat perspektiv.

I Gävle kommuns program för social hållbarhet har rätten till icke-diskriminering valts ut till ett målområde. Icke-diskriminering är en central del i arbetet med de mänskliga rättigheterna och kommuner har ett ansvar för att verkställa det på lokal nivå. Det är ett utvecklingsarbete som långsiktigt främjar en hållbar samhällsutveckling, där det blir viktigt att inte bara tillgodose och skydda rättigheterna utan även att säkerställa på vilket sätt det görs. Mänskliga rättigheter är på så sätt både ett mål och men också ett medel vid utveckling av offentlig verksamhet.

Implementering

Det sociala hållbarhetsprogrammet ska implementeras i kommunkoncernens verksamhet och vara en styrande del i verksamhetsplaneringen. I systemet med balanserad styrning inom kommunkoncernens mål och ramar finns målet ”Ett socialt hållbart Gävle där alla människor lever i trygghet och får sina rättigheter respekterade”. I förvaltningarnas och bolagens verksamhetsplanering blir arbetet med det sociala hållbarhetsprogrammet en viktig del i att uppnå detta kommunövergripande mål.

Former och strukturer behöver utvecklas till nätverk för arbetet med att involvera och hantera de sociala hållbarhetsfrågorna med representanter från kommunkoncernens förvaltningar och bolag. Uppdraget för nätverken ska vara samordning och samplanering, resultatriktat arbete och utvärdering av insatser och resultat av arbetet med hållbarhet. Nätverket ska också tillhandahålla underlag till välfärdsutskottet avseende rådande nuläge och utvecklingsområden inom Gävle kommun.

Uppföljning

Till kommunstyrelsen i Gävle kommun kommer ett välfärdsutskott att bildas bestående av förtroendevalda, med stöd av tjänstepersoner. Utskottet fattar beslut gällande vilka programområden och områden som ska prioriteras kommande år. Underlag för beslut är identifierade utvecklingsområden och tillhörande indikatorer. Till dessa prioriterade områden utformas aktivitetsplaner för styrning, samverkan och uppföljning. Välfärdsutskottet följer resultatet och måluppfyllelse av aktivitetsplanerna löpande under året och tar del av det arbete som Gävle kommunkoncerns verksamheter rapporterar in i styrning- och ledningssystemet Stratsys. Det sammantagna arbetet dokumenteras årligen i ett välfärdsbokslut.

I programmet kommer ett antal indikatorer att följas och det är också dessa indikatorer som finns beskrivna i nulägesbilden i bilagorna. Indikatorerna finns med i programmålen och delmålen och kommer följas över tid. Uppföljningen ska ge en bild av hur personer i alla åldrar samt utifrån kön själva uppfattar att de har det, vad de vill och vilka behov de har, samt hur

hälsa och välfärd ser ut för olika grupper i samhället. De ligger också till grund för planering och uppföljningen i välfärdsboks slutet.

Gävle kommun rapporterar och redovisar enligt den nya lagen från december 2016 med krav på att större företag ska göra en hållbarhetsrapport och upplysa om sin mångfaldspolicy. Hållbarhetsrapporten ska innehålla information om hur företag arbetar med miljöfrågor, sociala förhållanden, personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption. Denna rapport kommer vara en del i det välfärdsboks slut som årligen ska beskriva arbetet, resultat och måluppfyllelse för arbetet med den sociala hållbarheten. Arbetet med uppföljning är komplext då de sociala, ekonomiska och miljömässiga dimensionerna i en hållbar utveckling är inbördes beroende av varandra och det är svårt att dra en skiljelinje mellan indikatorer för respektive dimension. Till exempel mäter sysselsättningsgrad och andel elever med behörighet till gymnasiet både den ekonomiska och den sociala dimensionen.

Gävle kommun och dess bolag tillämpar balanserad styrning som modell för styrning och ledning av verksamheten. Syftet med balanserad styrning är att bredda kommunens styrsystem och tydliggöra samband som har betydelse för kommunens utveckling. Den balanserade styrningen i Gävle kommunkoncern omfattar fyra styrperspektiv. De perspektiv som valts är medborgare och kunder, medarbetare, hållbar tillväxt samt ekonomi. Inom varje styrperspektiv fastställs mål samt beskrivningar av verksamheten. Genom att bredda styrningen säkerställs att hänsyn tas till flera perspektiv vid bedömning av vad som skapar värde och hur dessa samverkar med varandra.

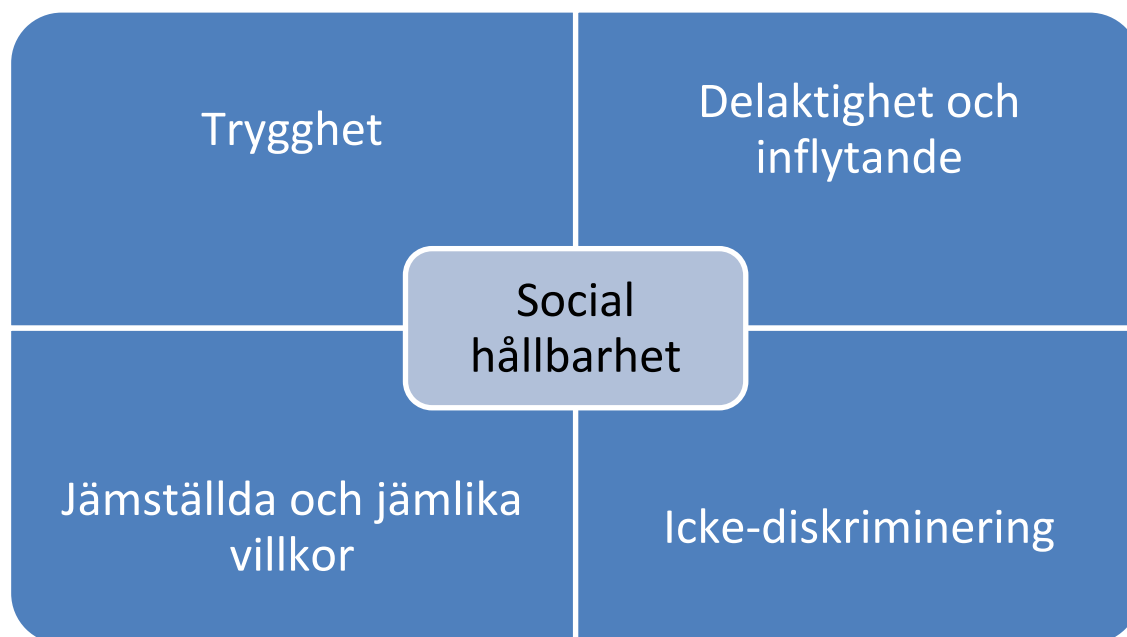
Stratsys är ett operativt IT-verktyg som fungerar som stöd för hela kommunens lednings- och styrningsprocess. Stratsys ger stöd i hela verksamhetsstyrningsprocessen från planering av de kommunövergripande målen till det operativa arbetet med uppföljning, rapportering och analys ute i organisationens verksamheter. Ansvar för mål, indikatorer och aktiviteter blir tydliggjort i de olika förvaltningarna och verksamheterna i och med att programmet går in i ordinarie lednings- och styrningsprocess.

Resurser

Arbetet med social hållbarhet pågår inom Gävle kommunkoncern. Det finns utvecklingsområden som är identifierade i nulägesanalysen och som också är utformade i programmålen. För att nå delmål och mål i programmet så krävs resurser. Stora delar görs och kommer göras inom befintlig budget. De program mål och områden som välfärdsutskottet beslutar som särskilda satsningar med tillhörande aktivitetsplaner resurssätts för att åstadkomma den förbättring och förändring som programmet vill uppnå.

2 Sociala hållbarhetsprogrammets fyra målområden

Socialt hållbarhetsprogram för Gävle kommun omfattar fyra målområden med underliggande program mål. Under respektive målområde ges beskrivning av området och den generella viljeinriktningen. I de underliggande program målen anges målen för Gävle kommun.



Beskrivning av Socialt hållbarhetsprogram för Gävle kommun med de fyra målområdena.

Målområde

Trygghet

För att alla i Gävle ska känna trygghet är det viktigt med en helhetssyn som inbegriper såväl fysisk som social och ekonomisk trygghet. Trygghet är något subjektivt och det är därför viktigt att varje enskild människas behov står i centrum och tillgodoses. Att Gävle erbjuder trygga levnadsförhållanden och kan påvisa låg kriminalitet är starka tillväxtfaktorer och en grundsten i ett socialt hållbart samhälle. Det gör kommunen till ett attraktivt alternativ för boende, studier, arbete och etableringar.

Boendeområden och närmiljöer ska erbjuda mötesplatser för människor i olika åldrar och med olika bakgrund och boendeformer. Trygghetsfrämjande åtgärder sker genom att människor görs delaktiga och har inflytande vid utformningen och användningen av allmänna ytor och publika lokaler.

Det trygghetsskapande arbetet handlar därför om att både beakta trygghetsaspekten i planeringsarbetet såväl som att aktivt arbeta med förebyggande insatser inom flera arenor och till alla åldrar. Trygghet ska finnas oavsett ålder, kön, etnicitet, sexuell läggning och könsidentitet, funktionsförmåga och religion.

Att minska förekomsten av våld i samhället är en viktig del i att skapa ett tryggt samhälle. Våld finns i många olika sammanhang och tar sig olika uttryck. Våld i nära relationer, i hedersrelaterad kontext samt våldsbejakande extremism är exempel på sammanhang som är särskilt viktiga att arbeta förebyggande med. Vissa grupper är särskilt utsatta, samtidigt som mörkertalet kan vara stort vilket gör att kunskapsnivån inom kommunens verksamheter kring våldets karaktär och fördelning i samhället är en viktig förutsättning för att kunna arbeta långsiktigt.

Ett bra och tryggt boende är ett av de grundläggande livsvillkoren för människor. Boende och närmiljön samspelar tydligt med människors hälsa, där en integrerad, trygg och tillgänglig boendemiljö främjar hälsa på såväl individ- som samhällsnivå. På motsatt sätt påverkar hemlöshet, segregerade eller otrygga boendeförhållanden och trångboddhet både hälsan, tilliten och den sociala sammanhållningen negativt i ett område och i en stad⁸. Områden som innehåller en blandning av bostadsformer, verksamheter, kultur, idrott, natur och service attraherar människor under hela dygnet. Det attraherar även olika kategorier av människor. Denna funktionsblandning skapar därmed trygga miljöer som även främjar sociala möten.

Det finns idag socialt ojämlika strukturer i Gävle som även projiceras rumsligt i form av boendesegregation, med områden som avviker och är mer eller mindre socioekonomiskt resursstarka än genomsnittet. Det finns även samband mellan upplåtelseformer och socioekonomisk styrka i ett område. Till exempel är hyresrätter dominerande i de mer resurssvaga områdena. Det är därför viktigt att beakta befintliga strukturer i staden, avseende bland annat upplåtelseformer och boendeformer, vid planeringen.

UN-Habitats riktlinjer rekommenderar en befolkningstäthet på minst 150 individer per hektar för att uppnå en hållbar stad, något som i Gävle endast uppfylls i ett fåtal områden. En hög befolkningstäthet gör att stadens mark kan användas effektivt och ger goda förutsättningar för hållbart resande och bra underlag för offentlig service.

Trygga uppväxtvillkor är grundläggande för att skapa ett tryggt Gävle och det sätter fokus på barn och ungas tillvaro i kommunen. Tidigt främjande och förebyggande insatser bidrar tillsammans med en helhetsförståelse av både barnperspektivet och barnets perspektiv till att Gävle kommun fortsatt arbetar utifrån andemeningen i FN:s konvention om barnets rättigheter.

Med de tre programmålen, Gävle är en kommun fri från våld, Alla i Gävle har trygga boendemiljöer och Barn och unga i Gävle kommun har trygga uppväxtvillkor, fastställs särskilt prioriterade områden som sammantaget bidrar till att Gävle blir en trygg kommun för alla.

Programmål:

Gävle är en kommun fri från våld

Utifrån en noll-vision för våld ska Gävle kommun arbeta för att minska förekomsten av våld i samhället, både det synliga och det våld som finns i det dolda. För att nå dit behöver kommunens förvaltningar och bolag ha en ökad kunskap om vad våld är samt arbeta långsiktigt förebyggande utifrån en helhetssyn på våld som inte enbart begränsas till ett fokus på relationen offer och förövare. Gävle kommunkoncerns verksamheter ska därför ha god kunskap om våldsprevention och ges tillgång till fungerande metoder och arbetssätt för hur våld kan upptäckas, förebyggas samt vilket stöd som finns för utsatta. Utöver förebyggande insatser inriktade mot flera åldrar och arenor så ska trygghetsaspekten beaktas i det kommunala planeringsarbetet.

Delmål: Gävle kommunkoncerns verksamheter ska ha god kunskap avseende våldsprevention samt kännedom om särskilt utsatta grupper. Verksamheterna ska ha tillgång till arbetssätt och metoder för att arbeta våldspreventivt.

⁸ Kölegård 2012

Delmål: Gävle kommun ska bidra och verka för en samordning med andra samhällsaktörer, så att både den som blivit utsatt för våld och den som utövar våld, ska mötas av synkroniserade insatser.

Framgångsfaktorer

Att arbeta tidigt och långsiktigt förebyggande med ett våldspreventivt fokus utifrån ett genusperspektiv.

Att genomföra kunskapshöjande insatser avseende våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, våldsbejakande extremism och hatbrott

Att samverka internt och externt med andra samhällsaktörer.

Att skapa rutiner i kommunkoncernens verksamheter i att våga fråga om våld i nära relation.

Medborgardialoger med trygghet i fokus.

Indikatorer

Indikator i Stratsys

Genomförda kunskaps- och kompetenshöjande insatser inom bolag och förvaltningar, (antal genomförda och antal deltagare)

Kontrollindikatorer

Anmälda våldsbrott i kommunen, antal/100 000 invånare (NO7403)

Anmälda brott om grov kvinnofridskränkning, antal/100 000 invånare (NO7402)

Nöjd region-index – Trygghet (UO0405)

Utsatthet i skolan- unga och våld-

Indikator medborgarenkät VINR (var 3:e år)

Lupp om heder (var 3:e år)

Invånare 16-84 år som avstår att gå ut ensam

Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra

Programmål:

Alla i Gävle kommun har trygga boendemiljöer

För att öka den upplevda tryggheten skapar Gävle kommun goda förutsättningar för en trygg och tillgänglig boendemiljö med minskad boendesegregation. Utifrån att boendet är ett viktigt livsvillkor som har en tydlig inverkan på människors hälsa och välmående så ska trångboddhet, otrugga boendeförhållanden och utestängande från bostadsmarknaden motverkas.

Gävle kommun skapar förutsättningar för boendemiljöer som är socialt hållbara och som främjar trygghet, tillgänglighet, tillit och en god och jämlik hälsa. Gävle kommun strävar efter att minska trångboddhet, otrygga boendeförhållanden och hemlöshet. Med utgångspunkt i minskad boendesegregationen i kommunen så ska alla stadsdelar och bostadsområden uppfattas som trygga och attraktiva.

Delmål: Gävle kommun ska utföra sociala konsekvensanalyser i planeringsprocesser.

Delmål: Gävle kommun ska i möjligaste mån verka för att tillgodose bostadsbehov hos de med svag ställning på bostadsmarknaden.

Delmål: Gävle kommun ska ha strategier mot hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden.

Framgångsfaktorer

Utveckling av samverkan och rutiner i förebyggande syfte för att motverka vräkning.

Säkerställande av goda boendemiljöer, särskilt i områden med hög trångboddhet.

Verka för att en likvärdig tillgång till privat och offentlig service i alla livskeden.

Inkludering av perspektivet jämlik hälsa i utvecklingsstrategier.

Samverkan med andra samhällsaktörer och näringsliv för att minska boendesegregationen.

Indikatorer

Styrindikator (Stratsys)

Nöjd Region-Index - Bostäder (U07406)

Kontrollindikatorer

Verkställda vräkningar/avhysningar som berör barn, antal/100 000 invånare (U00915)

Tillgång/väntetid på bostäder

Tillgång/väntetid på bostäder LSS

Tillgång/väntetid på bostäder SÄBO

SÄBO finskspråkig

Trygghet i bostadsområdet (unga, Lupp)

Programsmål:

Barn och Unga i Gävle kommun har trygga uppväxtvillkor

För att skapa en bra start i livet med goda möjligheter att utvecklas ska alla barn och unga ha trygga och goda uppväxtvillkor. Barn och ungas tillvaro i hemmet, familjen, skolan och på fritiden ska vara trygg. Att säkerställa trygga uppväxtvillkor och att arbeta utifrån barnkonventionen berör därför det mesta av kommunkoncernens verksamheter och är därför ett gemensamt ansvar. Barn och unga både berörs och kommer dagligen i kontakt med kommunal verksamhet, och för att säkerställa att vårt arbete sker i linje med andemeningen i FN:s konvention om barnets rättigheter anammar vi ett barnperspektiv som sätter barnets bästa i främsta rummet. Det handlar både om attityder, kunskap och arbetssätt. I Gävle kommun ser vi på barn och unga som en heterogen grupp av självständiga individer som ska bemötas med respekt i alla sammanhang.

Delmål: Gävle kommun fortsätta utveckla förebyggande och tidiga insatser till barn och unga, och vid behov deras vårdnadshavare, som tillhör olika riskgrupper eller som har utvecklat begynnande problem.

Delmål: Gävle kommunkoncerns verksamheter ska finnas i miljöer där barn och unga befinner sig och låta kunskaper om de livsvillkor som finns i området utgöra underlag för planering och innehåll.

Framgångsfaktorer

Utvecklad samverkan och rutiner mellan aktörer och huvudmän som har olika ansvarsområden när det gäller stödet till barn och unga.

Utveckling av trygga mötesplatser.

Långsiktigt och systematiskt omsättande av FN:s barnkonvention i praktiken med fortsatt tillämpning och implementering av Gävle kommuns barnchecklista och andra metodstöd.

Indikatorer

Styrindikator i Stratsys

Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel (No29049)

Kontrollindikatorer

Elever i åk. 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen, andel (N154189)

Barnchecklistans tillämpning inför beslut till nämnd.

Antal barn i familjer med långvarigt försörjningsstöd.

Trygghet i skolan (Lupp)

Målområde

Jämställda och jämlika villkor

Gävle kommun och dess ekonomiska utveckling liksom inkomstfördelning, lagstiftning, jämlikhet, jämställdhet, demokrati och integration är viktiga förutsättningar för medborgarnas välfärd och för kommunens utveckling.

Ojämlika villkor kommer av förutsättningar, möjligheter, händelser och beslut under livets gång, och att dessa tenderar att förstärka varandra. Att de ojämlikhetsskapande processerna börjar tidigt i livet medför att vikt ska läggas på tidiga insatser, på hälsofrämjande samt skade- och sjukdomsförebyggande åtgärder. Ett aktivt arbete ska bedrivas mot alla åldrar och det är av vikt att försöka bryta ett negativt förlopp i ett tidigt skede.

Den region vi finns i har en gemensam utmaning vad det gäller både utbildningsnivå och andelen som står utanför arbetsmarknaden. Därför ska alla ha jämlika möjligheter att nå ett gott studieresultat och ges förutsättningar att bli en del av arbetsmarknaden. Utbildning är en viktig socioekonomisk faktor och handlar därför om mer än att höja den egna kompetensen. Att ha grundläggande utbildning är också en förutsättning för högre studier och därför grunden för en höjd utbildningsnivå i samhället.

Att människor på lika villkor har tillgång till en aktiv och meningsfull fritid har tydlig inverkan på flera av de områden som inryms i den sociala hållbarheten. Möjliggörandet av möten mellan människor, skapandet av inkluderande mötesplatser, människors engagemang och civilsamhällets betydelse är alla viktiga beståndsdelar av att skapa en attraktiv plats och ett socialt hållbart Gävle

I de tre nedanstående programmålen; Alla i Gävle kommun har jämställd och jämlik hälsa, Alla i Gävle ges förutsättningar att bilda, utbilda sig och bli en del av arbetsmarknaden samt Gävle kommun skapar förutsättningar för en aktiv och meningsfull fritid för alla, fastställs prioriterade områden som alla bidrar till att nå det övergripande målområdet: jämställda och jämlika villkor.

Programmål:

Alla i Gävle kommun har jämställd och jämlik hälsa

Utifrån en helhetssyn på vad som påverkar folkhälsan i samhället ska genomsnittliga hälsan öka och fördelas mer jämlikt i Gävle kommun. Åtgärder som påverkar hälsans utveckling sker parallellt även under andra programområden. Gävle kommun har goda möjligheter att påverka många grundläggande bestämningsfaktorer för hälsa. Arbetet med att nå jämställd och jämlik hälsa är en del av det strategiska och långsiktiga arbete som utförs av Gävle kommun.

Programmålet syftar till att följa invånarnas hälsoutveckling över tid och säkerställa att det sker ett systemiskt arbete för att bibehålla och öka förutsättningarna för en god och jämlik hälsa. Det innebär att undanröja formella hinder, men också aktiva åtgärder för att skapa mer likvärdiga förutsättningar inom till exempel skola, kultur, fritid samt hälso- och sjukvård.

Delmål: Gävle kommun ska utifrån ett hälsofrämjande synsätt tillhandahålla stödjande livsmiljöer och öka frisk- och skyddsfaktorerna för invånarna.

Delmål: Gävle kommun ska ha utvecklat åtgärder för att minska hälsoskillnader utifrån socioekonomiska faktorer och till särskilt utsatta grupper.

Framgångsfaktorer

Identifiera hälsoskillnader utifrån socioekonomiska faktorer och särskilt utsatta grupper

Utveckling av tidiga främjande och förebyggande insatser för att minska hälsoskillnader i samhället.

Stödja en positiv utveckling av den psykiska hälsan i befolkningen.

Öka kunskapen kring de åtgärder som behöver göras för att minska skillnader i hälsa i samhället

Indikatorer

Indikator i Stratsys:

Invånare 16-84 år med bra självskattat hälsotillstånd, andel (UO1405)

Kontrollindikatorer:

Invånare 16-84 år med nedsatt psykiskt välbefinnande, andel (UO1406)

Återstående medellivslängd vid födseln, män (NO0923)

Återstående medellivslängd vid födseln, kvinnor (NO0925)

Självskattat hälsa, unga, uppdelat på kön (LUPP)

ANDT indikatorer

Ohälsa dagar

Programmål:

Alla i Gävle kommun ges förutsättningar att bilda, utbilda sig och bli en del av arbetsmarknaden

Andel av befolkningen som står utanför arbetsmarknaden ska minska och kompetensbehoven på arbetsmarknaden ska mötas i högre utsträckning. För att uppnå en likvärdig utbildning ska skolan kompensera för individens skilda förutsättningar. Kompetenser och kunskaper finns hos alla individer, men de ser olika ut. Utbildning på gymnasienivå ger ökade möjligheter till arbete och Gävle kommun ska arbeta aktivt med att ge förutsättningar till alla att fullfölja gymnasiet med godkända betyg. Utbildning på gymnasienivå är också en förutsättning för högre studier

och för en höjd utbildningsnivå i samhället. Insatser ges och behöver även i framtiden ges fortlöpande i Gävle kommun för att ge stöd till att höja utbildningsnivån hos både barn och unga. Utbildning handlar även om möjliga utbildningsvägar för vuxna och att det ska finnas möjligheter att finansiera sina studier.

Delmål: Gävle kommun ska motverka skolmisslyckanden genom att tidigt identifiera elever som inte klarar kunskapsmålen eller har andra svårigheter, och tidigt erbjuda adekvat stöd för att säkerställa att barn och unga får möjlighet att nå sin fulla potential.

Delmål: Gävle kommun ska skapa en god, tillgänglig lärandemiljö i skolan med utgångspunkt i det ömsesidiga sambandet mellan hälsa och lärande

Delmål: Gävle kommun ska utifrån en god kännedom om möjliga utbildningsvägar för barn, ungdomar och vuxna och arbeta för att möta de kompetensbehov som finns på arbetsmarknaden.

Delmål: Gävle kommun ska verka för att fler kommer i arbete.

Framgångsfaktorer

Stärka förutsättningarna till fullföljd gymnasieutbildning.

Utveckling av samverkan både internt inom kommunen, men även med externa parter.

En andel av kommunens tjänster ska gå till personer med funktionsnedsättning.

Utveckling av icke-formella utbildningsvägar och god samverkan mellan skola och arbetsliv.

Indikatorer

Indikator i Stratsys:

Elever i åk. 9 som är behöriga till yrkesprogram (N15428)

Kontrollindikatorer:

Invånare 17-24 år som varken studerar eller arbetar, andel (NO2906)

Gymnasieelever med examen inom 4 år, andel (N17461)

Andel gy-examen

Sysselsättning (unga/vuxna kön och etnicitet)

Examen (kön/etnisk bakgrund)

Programmål:

Gävle kommun skapar förutsättningar för en aktiv och meningsfull fritid för alla

Gävle kommun skapar förutsättningar för att alla människor, på lika villkor ska ha en aktiv och meningsfull fritid. I Gävle ska det vara lätt att kunna engagera sig och hitta eller skapa en plats för att kunna utveckla sina intressen tillsammans med andra och därigenom skapa möten mellan människor. Det är viktigt att de människor som finns i kommunen själva är medskapare av aktiviteter för att skapa en meningsfull fritid. Aktiviteterna ska vara av inkluderande och anpassad karaktär så de inte upplevs diskriminerande. I Gävle kommun bidrar civilsamhället till

ett rikt utbud av aktiviteter. Att skapa attraktiva offentliga rum med mötesplatser där fler vill och kan vara med och genomföra aktiviteter under en större del av dygnet och året är av vikt.

Delmål: Gävle kommun ska främja hälsa genom att öka tillgången till fritidsaktiviteter.

Delmål: Gävle kommun ska fortsätta verka för en meningsfull fritid i nära samverkan- och med goda relationer till civilsamhällets aktörer.

Delmål: Gävle kommun ska i samverkan med civilsamhällets aktörer tillhandahålla tillgängliga och inkluderande fritidsaktiviteter inom- och utomhus.

Framgångsfaktorer

Fortsatt utveckling med mångfald av mötesplatser.

Förbyggande av social och ekonomisk utsatthet hos barn och unga.

Utveckling av medborgardialog och samverkan för att skapa förutsättningar för inflytande.

Indikatorer

Indikator i stratsys:

-

Kontrollindikatorer:

Nöjd medborgar-index – Kultur (UO9401)

Nöjd medborgar-index – Idrott- och motionsanläggningar (UO9406)

Hur mycket det finns att göra på fritiden, unga (LUPP)

Fritidsgårdar/ungdomsgårdar, antal/10 000 invånare (UO9836)

Lupp- socialt och kulturellt deltagande

Mötesplatser medborgarenkät SCB nöjdhet med utbud

Målområde

Delaktighet och inflytande

Att människor känner tillit och har förtroende till varandra och till samhällets institutioner är grundläggande för demokratin och för en hållbar utveckling. Om tilliten är låg och det finns stora skillnader i tillit mellan olika samhällsgrupper ökar risken för ekonomiska och hälsomässiga klyftor. Gävle kommun ska sträva efter ett inkluderande samhälle där alla har rätt till delaktighet. Ett samhälle där alla ska ta ansvar och ha lika möjligheter till att bidra och gemensamt utveckla.

Barn och unga är vår framtid, men en ung person måste också vara viktig här och nu. Att sätta barnets bästa i första rummet utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter. Genom att barn och unga alltid får möjlighet att påverka i de frågor som berör dem säkerställer vi i Gävle kommun ett barnrättsperspektiv.

Gävle kommun har ett stort ansvar i att öka både den fysiska och språkliga tillgängligheten. Med en god tillgänglighet skapas möjlighet för alla att delta i idrotts- och kulturlivet både som utövare och som besökare. För att kunna ta sig till skola, arbete och fritidsaktiviteter behöver kollektivtrafiken ha en god tillgänglighet och användbarhet. Även tillgång till cykel- och gångvägar som möjliggör självständiga förflyttningar är av vikt. Text, information och blanketter ska vara enkelt utformade gärna med symboler för att vara tillgänglig. Det är även av vikt att bli bemött på något annat språk än svenska. Kommunen ska därför så långt det är möjligt kunna möta kommuninvånarna på deras eget språk

Att ha en fungerande samverkan med civilsamhällets aktörer är av betydelse för att effektivt arbeta på lokal nivå mot en hållbar utveckling. Civilsamhället är både en arena för delaktighetsskapande och utgör aktörer i det arbetet. Flera kommuner har arbetat framgångsrikt med medborgardialoger och framtagande av överenskommelser med civilsamhället. En sammanställning och utvärdering är gjord av Sveriges kommuner och landsting som visar på goda sådana exempel⁹.

En viktig del av den svenska minoritetspolitiken är att stärka de nationella minoriteternas egenmakt så att de kan kräva sin rätt i majoritetssamhället och inte behöva vara beroende av majoritetssamhällets välvilja och engagemang för att få sina rättigheter respekterade. Gävle kommun ska informera nationella minoriteter om deras rättigheter enligt minoritetslagen samt ge minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska särskilt främjas.

De fyra programmålen; Gävle kommun verkar för delaktighet och reellt inflytande, Gävle är en tillgänglig kommun, Gävle kommun har ett strukturerat och gott samarbete med civilsamhället och Gävle kommunkoncerns verksamheter har god kunskap om och respekt för nationella minoriteternas rättigheter är prioriterade områden som alla bidrar till att nå målområde Delaktighet och inflytande

Programmål

Gävle kommun verkar för delaktighet och reellt inflytande

Människors delaktighet i- och förtroende för Gävle kommunkoncern ska öka. Känslan av samhörighet och möjlighet till delaktighet och inflytande i samhället är grundläggande för en fungerande demokrati och för människors välbefinnande. Gävle kommun arbetar på medborgarnas uppdrag och har ett särskilt ansvar för saktighet och opartiskhet. Gävle kommunkoncern ska därför sträva mot ett ökat inflytande för invånarna i den egna organisationen och för att förtroendet för Gävle kommun bland allmänheten ska öka. Kommunkoncernen ska både uppfattas som och vara en tillgänglig organisation som möjliggör ett reellt inflytande.

Gävle kommunkoncern ska våga prova nya vägar att nå ut med information och skapa dialog, och sträva mot att bli en föregångare för demokratiarbete. Nya former för dialog behöver utvecklas för att skapa delaktighet och samverkan, där särskilt civilsamhället är en viktig aktör.

Barn och unga ska kunna komma till tals i frågor som berör och intresserar dem. Barn är fullvärdiga och kompetenta individer och ska mötas med respekt och i ögonhöjd. Det innebär att

⁹ SKL: Dialoger och överenskommelse med civilsamhället 2014

Delmål: Gävle kommunkoncerns förståelse för barn och ungas villkor och behov ska öka i hela organisationen och barnets bästa ska beaktas vid beslut som både direkt och indirekt berör unga.

Delmål: Gävle kommunkoncern ska ha flera olika former för dialog och samverkan med allmänheten.

Delmål: Gävle kommunkoncern ska ha metoder för dialog och samråd med barn och unga för att möjliggöra delaktighet och inflytande.

Framgångsfaktorer

Gävle kommunkoncern arbetar innovativt för att nå de grupper som idag är delaktiga i lägre utsträckning.

Utveckling av e-tjänst och digitala former att skapa förutsättningar för inflytande.

Vidareutveckling av medborgarenkäter i relation till social välfärd.

Indikatorer

Indikator i Stratsys:

Nöjd inflytandeindex (U00408)

Kontrollindikatorer

Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel (U01413)

Valdeltagande i senaste kommunvalet (NO5401)

Förtroende för politik

Förekomst råd och medborgardialog

Delaktighetsindex

Nöjd inflytande index (info, förtroende, kontakt, påverkan)

Programmål:

Gävle är en tillgänglig kommun

Gävle kommun skapar förutsättningar för ett tillgängligt Gävle, där alla kan leva oberoende och självständigt samt delta fullt och jämlikt i samhället. Utbildning behöver anpassas utifrån individens förutsättningar, vilket skapar kvalifikationer för arbetsmarknaden och i övriga livet. Arbete och meningsfull sysselsättning är en av de viktigaste faktorerna för att kunna vara delaktig i samhället. Kommunen har därför också ett särskilt viktigt ansvar som arbetsgivare. Att samverka tillsammans med andra samhällsaktörer är en förutsättning för att ett framgångsrikt arbete.

Delmål: Gävle kommun ska säkerställa en pedagogiskt, socialt och fysiskt tillgänglig lärmiljö i förskola och skola.

Delmål: Gävle kommun ska säkerställa att tillgänglighetsperspektivet finns med och synliggörs i behovsanalyser och insatser gällande utbildning och sysselsättning.

Framgångsfaktorer

Aktivt och kontinuerligt förbättringsarbete i samverkan med andra relevanta samhällsaktörer.

Den fysiska miljön, kommunikationer och publika lokaler i Gävle kommun är tillgängliga för alla.

Gävle kommun kommunicerar lättillgängligt, på flera språk, med symboler eller bilder och på ett inkluderande sätt där kommunens mångfald synliggörs.

Indikatorer

Indikator i Stratsys:

Fysisk tillgänglighet (U00470)

Kontrollindikatorer

Arbetsmarknad

Idrott

Kultur

Utbildning

Nöjd inflytande-index – information (U00409)

Programmål:

Gävle kommun har ett strukturerat och gott samarbete med civilsamhället

Gävle kommun ska ha en välutvecklad samverkan med civilsamhället för att gemensamt möta utmaningar i samhället och bidra till ett stärkt civilsamhälle och en socialt hållbar utveckling.

Civilsamhällets aktörer utgörs av de föreningar, stiftelser och övriga organisationer, nätverk och sammanslutningar av människor som agerar tillsammans i gemensamma intressen.

Ett starkt civilsamhälle utgör en av grunderna för tillit och förtroende i samhället. Hos civilsamhällets organisationer bedrivs verksamheter som är centrala för socialt hållbar samhällsutveckling och minskade hälsoskillnader i befolkningen. Civilsamhällets aktörer spelar en betydelsefull roll i att fungera som en länk mellan invånare och beslutsfattare men också som ett stöd i arbetet i kommunens alla områden.

Delmål: Gävle kommun ska verka för utveckling av samverkan som möjliggör dialog med civilsamhället och mellan civilsamhällets aktörer

Delmål: Gävle kommun ska verka för framtagandet av överenskommelser med civilsamhället.

Delmål: Gävle kommun ska utveckla en plattform och arena för civilsamhällets utbud av aktiviteter.

Delmål: Gävle kommun ska tillsammans med civilsamhällets aktörer erbjuda attraktiva och värdeskapande former av frivilliga arbetsinsatser.

Framgångsfaktorer

Riktlinjer och information om stöd som ges till civilsamhället.

Utveckling av ett strukturerat samarbete med civilsamhället för att hitta gemensamma lösningar för en hållbar kommun.

Indikatorer

Indikator i Stratsys:

Antal genomförda dialogtillfällen med civilsamhällets aktörer utifrån områdena i Socialt hållbarhetsprogram.

Kontrollindikatorer:

Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel (UO1413)

Programmål:

Gävle kommunkoncerns verksamheter har god kunskap om och stärker respekten för nationella minoriteters rättigheter

Gävle kommunkoncern ska genom strukturerat minoritetspolitiskt arbete i samråd med kommunens nationella minoriteter¹⁰ öka kunskapen om de nationella minoriteterna i den egna organisationen för att stärka respekten för dessa i samhället. Kommunen har i uppdrag att säkerställa att alla invånare som hör till de nationella minoriteterna får sina rättigheter tillgodosedda gällande språk, kultur och information. God kunskap om de nationella minoriteternas rättigheter säkerställer att beslut fattas och prioriteringar görs inom olika verksamhetsområden utifrån dessa grunder. Att synliggöra de nationella minoriteternas historiska och nuvarande närvaro i kommunen är av vikt för att stärka respekten för dessa grupper.

Delmål: Gävle kommun ska främja ett mer språkbevarande klimat och särskilt barns möjligheter att lära sig sitt nationella minoritetsspråk.

Delmål: Gävle kommun ska utveckla och hitta effektiva sätt att motarbeta diskriminering så att ingen kommuninvånare behöver dölja sin kulturella identitet.

Delmål: Gävle kommun ska samråda med samtliga nationella minoriteter som finns representerade i kommunen.

¹⁰ Sveriges nationella minoriteter är: sverigefinnar, romer, samer, tornedalingar och judar

Framgångsfaktorer

Förankring och spridning av arbetet med de nationella minoriteternas språk och kultur.

Möjliggöra de nationella minoriteternas tillgång till modersmål och språkbruk.

Kunskaphöjande insatser om minoritetslagstiftningen och samtliga nationella minoriteters rättigheter.

Gävle kommun säkerställer finsk språkkompetens då Gävle kommun hör till Finskt förvaltningsområde.

Kommunen arbetar med romsk inkludering utifrån den nationella strategin för romsk inkludering (Skr. 2011/12:56)

Språk- och kulturkompetens eftersträvas i samverkan med minoriteterna

Indikatorer

Indikator i Stratsys:

Antal minoritetsgrupper som Gävle kommun har aktivt samråd med

Kontrollindikatorer:

Antal nat.min språk som Gävle kommun informerar på

Antal elever inom alla skolformer i Gävle kommun som tar del av modersmålsundervisning för nat.min.språk

Målområde

Icke-diskriminering

Gävle kommun bär en nyckelroll och har ett ansvar för efterlevnad av de mänskliga rättigheterna i praktiken, detta både utifrån att vara en samhälls-, demokrati- och välfärdsaktör samt utifrån ett arbetsgivarperspektiv. Utvecklingen i dagens samhälle är komplex. Det finns ett starkt stöd i samhället för öppenhet och inkludering men samtidigt vittnar många om ett hårdare samhällsklimat där diskriminering och rasism visar sig allt tydligare. Engagemanget för människors lika värde och tillgångar till rättigheter och möjligheter är stort och det är ett engagemang som Gävle kommun ska ta fasta på. En förenklad beskrivning av diskriminering enligt diskrimineringslagen innebär att någon missgynnas eller kränks med samband sju diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

Skyddet mot diskriminering är en av hörnstenarna i arbetet för de mänskliga rättigheterna. Området omfattar åtgärder för att förebygga diskriminering på grund av någon av de sju diskrimineringsgrunderna. Andra frågor som är kopplade till detta område är åtgärder mot rasism, homofobi och andra liknande former av intolerans. Åtgärder som syftar till att förebygga och motverka diskriminering är grundläggande i en demokrati.

Ett aktivt arbete för principen om alla människors lika värde är fortsatt av vikt, såväl i Sverige som i olika internationella sammanhang. De nedanstående programmålen; Gävle

kommunkoncerns verksamheter arbetar rättighetsbaserat och Gävle kommunkoncerns verksamheter har ett respektfullt bemötande utifrån ett inkluderande förhållningssätt är prioriterade områden som bidrar till att nå målområdet icke-diskriminering.

Programsmål:

Gävle kommunkoncerns verksamheter arbetar rättighetsbaserat

Genom att arbeta rättighetsbaserat ökas förståelsen för hur kommunkoncernens verksamheter kan applicera ett rättighetsperspektiv i det dagliga arbetet. Genom att arbeta aktivt med respekten och förverkligandet av de mänskliga rättigheterna blir dessa både ett mål och ett medel. Vidare berör detta också hur centrala styrdokument utformas, men också betydelsen av att ha det perspektivet vid utformning av handlingsplaner. Arbetet avser även uppföljning av integreringen av mänskliga rättigheter i verksamheten med indikatorer. Arbetet kan också speglas i värdegrund för verksamheten. Gävle kommunkoncern har en värdegrund som är framtagen för kommunen ” För att göra rätt saker och agera klokt i vår vardag är det viktigt att vi utgår från gemensamt uttalade värderingar. Värderingar som uttrycker vår väg för att på bästa sätt tillgodose våra medborgares och kunders gemensamma intressen”.

Delmål: Gävle kommunkoncerns verksamheter ska tillämpa ett rättighetsbaserat arbete.

Delmål: Gävle kommunkoncern ska ha sociala krav i upphandling och inköp.

Framgångsfaktorer

Gävle kommuns verksamheter har kunskap om samtliga diskrimineringsgrunder och metoder för att motverka och strukturerat följa upp diskriminering

Gävle kommunkoncerns verksamheter har god kunskap om och beaktar de mänskliga rättigheterna.

Fortsatt tillämpning och implementering av Gävle kommunkoncerns barnchecklista och ökad kunskap om barnkonventionen inom verksamheterna.

Rutin för säkerställande av krav vid upphandling som säkerställer sociala krav

Aktivt arbete med ECCARs tiopunktsprogram.

Indikatorer

Indikator i Stratsys:

Genomförda kunskaps- och kompetenshöjande insatser inom bolag och förvaltningar, (antal genomförda och antal deltagare)

Kontrollindikatorer:

Tillämpning och utveckling vida användande av barnchecklistan för säkerställandet av barnrättsperspektivet inför beslut i nämnd/fullmäktige

Avtalstrohet avseende sociala krav i upphandling

Programmål:

Gävle kommunkoncerns verksamheter har ett respektfullt bemötande utifrån ett inkluderande förhållningssätt

Gävle kommunkoncern ska säkerställa ett respektfullt bemötande och verka för icke-diskriminering i hela koncernen genom att motverka strukturer och normer som begränsar individer.

Bemötande handlar om ett samspel mellan människor och den inställning som personer har till varandra och hur det kommer till uttryck i tal, handlingar, gester, ansiktsuttryck och tonfall.

Med hjälp av ett inkluderande och normkritiskt perspektiv kan vi få syn på, och förändra, begränsande strukturer och normer, i stället för att försöka få enskilda individer att passa in i mallen. Detta innebär bland annat att få syn på, och ifrågasätta, de normer som påverkar uppfattningar om vad som är ”normalt” och därmed oreflekterat uppfattas som önskvärt. Genom att strukturer förändras, i stället för att individer anpassas, finns förutsättning för hållbar och långsiktig inkluderande systemförändring. Normkritik kan ses som ett verktyg, med vilket verksamheter kan skapa egna förutsättningar till förändring av strukturer.

Delmål: Gävle kommuns verksamheter ska ha kunskap om normkritiskt förhållningssätt och hur detta kan omsättas i praktisk handling i vardagsarbetet.

Delmål: Gävle kommuns verksamheter ska erbjudas service- och bemötandebildning för att utveckla det respektfulla bemötandet.

Delmål: Gävle kommun bemötandeombud marknadsförs och utvecklas för att tillvarata de synpunkter som medborgarna vill lyfta.

Framgångsfaktorer

Gävle kommunkoncerns verksamheter tillämpar kommunens värdegrund.

Jämställdhets- och mångfaldsperspektivet finns på alla nivåer och integreras i alla verksamheter.

Internt framtagna HBTQ- certifiering som är införd i koncernen.

Indikatorer

Indikator i Stratsys:

-

Kontrollindikatorer:

Nöjd inflytande-index – information (UO0409)

Informationsindex för kommunens webbplats (OU0415)

Upplevd diskriminering, skolenhet utsatthet, MAU utsatthet, lupp(ej årligen)

3 Definitioner och beskrivning av begrepp

Barn och unga – barn är enligt FN:s konvention om barnets rättigheter varje människa under 18 år. Ungdom är enligt Sveriges ungdomspolitik personer mellan 13-25 år.

Civilsamhället – definieras i Sveriges politik för det civila samhället som ”en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen”. Civilsamhällets aktörer utgörs av de föreningar, stiftelser och övriga organisationer, nätverk och sammanslutningar av människor som agerar tillsammans i gemensamma intressen. *(Riksdagen)*

Demokrati - Demokrati handlar om alla människors lika värde och rättigheter och om möjligheten att vara med och bestämma. I Sverige finns rättigheterna angivna i grundlagen. Där står det att all offentlig makt utgår från folket och att riksdagen är folkets främsta företrädare. Riksdagen är på så sätt en mycket viktig del i den svenska demokratin. Vart fjärde år är det val till riksdagen och då ska medborgarna utse 349 riksdagsledamöter. De ska representera människorna i Sverige och ledamöterna ska se till att folkets vilja genomsyrar besluten som riksdagen fattar. *(Riksdagen)*

Diskrimineringsgrunder - det finns sju diskrimineringsgrunder som omfattas av lagens diskrimineringsförbud: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. *(Diskrimineringsombudsmannen)*

ECCAR- European Coalition of Cities Against Racism. ECCAR är ett nätverk av städer i Europa som vill stärka arbetet mot rasism och diskriminering. Det svenska nätverket, Kommuner mot rasism och diskriminering, samordnas av SKL, som tillsammans med deltagande kommuner anordnar ett antal nätverksträffar per år med fokus på kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte. Gävle kommun är medlem SKL: s nätverk. *(Se SKL:s hemsida för att ta del av 10 punktsprogrammet)*

FN:s konventioner - Det internationella arbetet för mänskliga rättigheter tar sin utgångspunkt i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948. De rättigheter som inryms i förklaringen har senare förts in och vidareutvecklats i ett antal konventioner som är bindande för de anslutna staterna. En stor majoritet av världens länder har anslutit sig till konventionerna. Tillsammans utgör de ett universellt ramverk för arbetet med de mänskliga rättigheterna. *(Regeringen)*

Funktionsnedsättning- definieras som nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. *(Socialstyrelsen)*

Folkhälsa - Folkhälsa är, till skillnad mot individens hälsa, ett begrepp för hela befolkningens samlade hälsa. Det tar hänsyn till både nivå och fördelning av hälsan. En god folkhälsa innebär alltså att hälsan är så god som möjligt och samtidigt så jämnt fördelad som möjligt bland olika grupper i samhället. *(SKL)*

Förebygga - förhindra i förväg, minska risken att någonting ska ske.

Hatbrott - Hatbrott definieras som hets mot folkgrupp, olaga diskriminering och alla andra brott där ett motiv varit att kränka en person, en folkgrupp eller annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet. *(Polisen)*

HBTQ- Hbtq är ett paraplybegrepp för homosexuella, bisexuella, transpersoner samt andra personer med queera uttryck och identiteter. *(RFSL)*

Hälsa- fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande, och inte endast frånvaro av sjukdom eller skada. (WHO)

Indikator- För att mäta förändring behöver konkreta tecken på denna förändring identifieras för att kunna jämföras med den ursprungliga situationen. Det konkreta tecknet på förändring kallas indikator. En indikator kan därmed sägas vara: en mätbar företeelse som visar eller indikerar tillståndet i ett större system. Genom att följa en indikator över tid är det möjligt att få en uppfattning om utvecklingen inom utvalda områden. (Hållbarhetsrapport Malmö stad 2015)

Jämlikhet - betyder att alla människor har samma värde och ska behandlas likvärdigt, oavsett till exempel etnisk tillhörighet, sexuell läggning eller funktionsnedsättning. Ordet jämlikhet kommer från FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från år 1948. (Regeringen)

Jämställdhet - jämlikhet mellan kvinnor och män som ska ha samma möjlighet att forma samhället och sina egna liv. Området omfattar bland annat frågor som makt, inflytande, ekonomi, hälsa, utbildning, arbete och fysisk integritet. (Regeringen)

Livsvillkor- förutsättningar för människors levnadsförhållanden och som ofta ligger utanför den enskilda individens omedelbara kontroll. Livsvillkoren omfattar t.ex. socioekonomisk bakgrund och det samhällssystem individen lever (Socialstyrelsen)

Mänskliga rättigheter (MR) – en del av folkrätten och reglerar relationen mellan staten och enskilda individer. MR är ett juridiskt system som begränsar statens makt över individen och som samtidigt fastslår vissa skyldigheter för staten gentemot individen. I Sverige skyddas de mänskliga rättigheterna av tre grundlagar: regeringsformen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Lagarna säger att staten och kommunerna ska arbeta för att trygga rätten till arbete, bostad och utbildning för alla invånare. (Regeringen)

Nationella minoriteter - De fem erkända nationella minoriteterna i Sverige är judar, romer, samer (som även är ett urfolk), sverigefinnar och tornedalingar. De historiska minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli. (Regeringen)

Normer - I ett normkritiskt förhållningssätt granskas och ifrågasätts normer som kan verka exkluderande och ta sig uttryck i exempelvis kränkningar, trakasserier, mobbing, diskriminering, vardagsrasism och negativ särbehandling. Ett normkritiskt förhållningssätt möjliggör därmed ett inkluderande genom att belysa och förändra strukturer som kan verka exkluderande.

Rättighetsbaserat arbete- Att arbeta rättighetsbaserat innebär att Gävle kommuns arbete med mänskliga rättigheter både är ett mål och ett medel för att uppnå målet. Det innebär ett aktivt arbete för att mänskliga rättigheter både ska respekteras och förverkligas inom den egna organisationen. Detta sker genom ett fokus på att ingen individ eller grupper av individer diskrimineras eller får sina rättigheter kränkta.

Segregation - Segregation handlar om att människor lever åtskilda, ofta beroende på skillnader i socioekonomisk bakgrund. Segregation förekommer i många olika sammanhang, som mellan skolor, på arbetsmarknaden eller mellan bostadsområden, och leder till ojämlika livsvillkor. Segregationen är relationell, vilket innebär att den definieras av relationer mellan minst två poler och att utvecklingen i de olika polerna påverkar varandra. Det är alltså inte en skola eller en stadsdel som är segregerad, utan en hel kommun eller region. (Myndigheten mot segregation)

Våld i nära relationer - Våld i nära relationer är mellan makar, sambor, särbor, före detta partner, mellan föräldrar/vårdnadshavare och barn och mellan släktingar. Våld är varje handling riktad mot annan person som skadar, smärtar eller kränker. Det är också en

våldshandling att tvinga någon att göra något mot sin vilja, eller att tvinga någon att sluta med något hon eller han vill. Våld kan vara psykiskt, fysiskt, sexuellt, försummelse, ekonomiskt utnyttjande och hedersrelaterat våld och förtryck.

Hedersrelaterat våld och förtryck - har sin grund i kön, makt, sexualitet och kulturella föreställningar om dessa. När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet central och starkt knuten till kollektivet. I hederstänkandet står föreställningar om oskuld och kyskhets i fokus och familjens rykte och anseende ses som avhängigt flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende. Detta förhållande kan vara mer eller mindre uttalat och kontrollen kan sträcka sig från vardagliga former av begränsningar i flickors och kvinnors liv som berör exempelvis klädval, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb och giftermål och skilsmässa. I sin mest extrema form resulterar hederstänkandet i hot om våld, våld och dödligt våld. (*Regeringen*)

Våldsbejakande extremism – Ideologier som bejaktar och legitimerar våld som medel för att förverkliga extrema ideologiska åsikter och idéer där terrorism är en metod som används av våldsbejakande extremistiska grupperingar och individer. (*Regeringen*)

Processen för framtagandet av programmet

Beslut togs i kommunstyrelsen i augusti 2015 att uppdra till kommunledningskontoret att utreda ett samlat och strategiskt Socialt hållbarhetsprogram (SHP) för Gävle kommunkoncern. Enheten för social hållbarhet fick i uppdrag att utforma programmet. För arbetet utsågs en politisk styrgrupp med representanter från kommunstyrelsen. De utsedda ledamöterna var Jan Myléus (KD), Pekka Seitola (M), Åsa Wiklund Lång (S), Gin Akgül Hajo (V) samt Mattias Eriksson (SD). Styrgruppen har under framtagandet av programmet haft andra ledamöter såsom Roger Persson (MP), Ann -Helen Persson (C) och Helen Åkerlind (L).

Under perioden hösten 2016 till juni 2017 ingick enheten för social hållbarhet i ett utvecklingsprojekt "Mänskliga rättigheter i styrning och ledning", tillsammans med Sveriges kommuner och landsting, med syftet att utveckla former för hur mänskliga rättigheter kan integreras i styrning och ledning på lokal och regional nivå. I projektet deltog medarbetare på enheten för social hållbarhet, men även ansvariga personer för ledningssystemet stratsys inom Gävle kommun. I utvecklingsprojektet deltog totalt 11 kommuner och tre landsting och regioner. Arbetet utmynnade i en sammanställning av nyckeltal och indikatorer av vikt för mänskliga rättigheter på databasen Kolada (Kommun och landstingsdatabasen). Dessa nyckeltal och indikatorer ingår i det sociala hållbarhetsprogrammet i både nulägesbeskrivning och i programmålen. Projektet finns beskrivet i en inspirationsskrift Mänskliga rättigheter i ledning och styrning som finns tillgängligt på Sveriges kommuner och landstings hemsida.

I april 2016 genomfördes en workshop med ca 55 förtroendevalda. Styrgruppen för programmet beslutade att en person per parti från respektive nämnd eller bolagsstyrelse skulle delta. Vid workshopen genomfördes en presentation av begreppet social hållbarhet och fyra programområden; trygghet, jämställda och jämlika villkor, delaktighet och inflytande och icke-diskriminering. De förtroendevalde fick möjlighet att i olika grupper identifiera utvecklingsbehov under respektive mål för Gävle kommun. De fick även i uppdrag att definiera och beskriva begreppet social hållbarhet och hur det lokala arbetet med säkerställandet av mänskliga rättigheter bedrivs.

De förvaltningar och bolag som efterfrågat en genomgång av programmets innehåll har fått ta del av programmets inriktning och målområden, program mål och delmål.



Under januari 2017 genomfördes en workshop med stöd av extern konsult inom processtöd för att få in synpunkter på de då framtagna programövergripande målen och programmålen. Inbjudan till workshopen gick till tjänstepersoner med uppdrag och kunskap inom området social hållbarhet i Gävle kommunkoncern. Totalt deltog 25 personer på workshopen.

En presentation genomfördes av programmet och dess innehåll på Funk i 4D i oktober 2017, ett två dagars seminarium och föreläsningar om mänskliga rättigheter och funktionshinderpolitiska frågor med fokus på kultur och tillgänglighet.

I kommunstyrelsen togs beslut om sändlistan för remittering av programmet och i november 2017 så skickades programmet på remiss till Gävle kommunkoncern och flertalet aktörer i civilsamhället.